

List izhaja vsak petek

in velja za navadne naročnike s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude kat.-pol. društva je naročnina določena v društv. pravilih. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sohar-ju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku **Matiji Kravanja**-i v nunskih ulicah h. šte. 386. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. — Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s., če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Katoliška duhovščina in liberalci.

V.

Ni je dežele, ktero bi liberalci tako popolnoma v vlasti imeli, kakor italijansko, ni ga naroda, kteremu bi bili svobodnjaki brezbožna svoja načela tako brezozirno usilili, kakor italijanskemu; in vendar je italijanska dežela *katoliška*, da se ne more govoriti o drugih verah v njej, in vendar je italijanski narod sploh *udan* sveti cerkvi, njenemu glavarju, svetemu Očetu, kakor kažejo goreče molitve in vedne pobožnosti, ki se opravljajo za rešenje svete cerkve iz sovražne oblasti, kakor pričajo ogromne deputacije, ki zagotavljajo svetemu Očetu udanost in ljubezen vseh mest, vseh pokrajin in vse italijanske dežele; in pri vsem tem je italijanski *katoliški narod* vkovan v trinoško sužnost brezvestnih liberalcev! Kako to?

Kakor liberalizem, ki je vladal na Francoskem za časa Orleancev in Napoleonov, in žalibog še sedaj vlada, ni nič družega, nego podgreta jed revolucijskih in brezbožnih načel leta 1789, kakor tudi ves sedanji liberalizem, naj se prikaže kjerkoli in v še tako skriti obleki, — tako je tudi italijanski liberalizem, ki je urobil lepo rajsko deželo, brat po rodu in krvi onemu brezbožnemu mavtarstvu, ki se je iz prva *na skrivnem* širilo po Italiji od začetka sedanjega stoletja, dokler ni spodkopalo vseh kršanskih načel v javnem in privatnem življenji, sedaj pa se *očitno in brezozirno* v svoji pravi podobi kaže. Ona brezbožna mavtarska društva na Italijanskem so se imenovala *karbonarstvo*, koje je ustanovil leta 1810 v Kapui na Neapolitanskem nek francosk častnik, eden prvakov francoske mavtarske družbe. Načela tega brezbožnega društva so se že dolgo pred usiljevala italijanskemu ljudstvu, ali brez vspeha. Kaj si izmislili tedaj hinavski mavtar, da bi zamogel tudi med prostim ljudstvom ugnjezditi svoja načela? Laže se, da karbonarstvo obstoji na Francoskem že od časov kralja Henrika, ki je bil v resnici zavoljo dogodka na lovu ustanovil vitežki red, imenovan „karbonarski“; predrzne se, v svoji zlobi celó trditi, da društveni namen je svet, in da izvira od sv. Teobalda, francoskega puščavnika v enajstem stoletji, in navede v dokaz — Bolandistov slavno delo, ki obsega obširno in učeno pisano življenje svetnikov katoliške cerkve. S pomočjo te zvijače se je mavtarjem posrečilo, da so se njih skrivna društva po vsi Italiji razširila in celó med prostim ljudstvom njih načela ukoreninila.

Povdarjali so s prvega, da se morajo maščevati nad volkovi, ki so raztergali nedolžno jagnje. Volkove so imenovali kneze in vladarje italijanskega ljudstva, nedolžno jagnje pa nevedno ljudstvo, ktero, češ, da vladarji zatirajo. Z onimi besedami hoteli so tedaj jasno, da treba vse kralje in kneze z njih prestola pahniti, iztrebiti jih iz italijanske dežele, in, ko bi se jim zoperstavljali, nima se ljudstvo bati, tudi umoriti jih, ker to bi bilo le pravično maščevanje za storjene krivice. S takimi in enacimi zvijačami ni bilo mavtarjem težko, ljudstvo našuntati, da se je očitno proti svojim vladarjem vperlo. Le-ta skrivna društva so osnovala in uzročila leta 1818 zarotbo proti svetemu Očetu, Piju VII., in leta 1821 očitni vpor proti sardinskemu kralju

Viktorju Emanuelu I., da se je slednji prestolu odpovedal; sploh so kriva vseh homatij in prekucij, ki so se godile na Italijanskem med l. 1818-1830. Ker so pa le-ta društva po vporih in zločinstvih ob veljavo prišla pri ljudstvu, prestroji Jožef Mazzini dosedanja karbonarska društva in osnuje jih bolj praktično in pripravno za tedanje čase, koja potem imenuje „Mlada Italija“ („la giovine Italia“); in sedanja zedinjena Italija je skrivno in očitno delo družnikov in udov „Mlade Italije“. Le-ta mavtarska društva niso nikdar mirovala; posluževala so se vseh sredstev, da so po zborih očitnih in skrivnih, po časopisih in knjigah, z denarji in obljubami italijanskemu ljudstvu sovražstvo v srce cepila do vladarjev, kateri so se jim slikali kot krvoločni trinogi, ki ljudstvo zatirajo, molzejo in se z njegovimi žulji mastijo. Merili so z onim obrekovanjem tudi na rimskega papeža, kot svetnega vladarja rimskih pokrajin, ali očitno niso še hoteli se pokazati kot sovražnike svetega Očeta, ker je še preveč bila ukoreninjena med ljudstvom in duhovščino ljubezen in udanost do vidnega glavarja svete cerkve. Pot je bila po dolgoletnem skrivnem delovanji dobro uglajena, ko zablšči leto 1848 in se ž njim odmeva glas po vsi Evropi: „Svoboda in enakopravnost!“

Dopisi.

Od Branice, dne 29. julija 1872. — Ker začenja grozdje zoriti, kar je šolarjem znamenje, da se bliža konec šolsk. leta — dolzega leta, upamo, da dež. šolski nadzornik — ker je drugod vže večidel bil — v kratkem počesti sè svojim pohodom tudi nas. Da bo pa to obiskovanje šol v pospeh šolskemu napredku, prizadeval si bo gotovo šol. nadzornik, katerega poznamo kot poštenega in za šolstvo vnetega moža, natančno se podučiti o stanju šol, posebno pa spoznati napake i pomanjkljivosti, ktere treba odpraviti.

Tedaj mu mislimo ustreči, ako ga opomnimo nekterih važnih reči.

V obče moramo izreči, da šolski napredek ne dela korakov po meri novih postav. Pa pri tem razdvoju se tolažimo nekoliko, vedoči, da napredek sedanjega časa v vseh obzirih sploh se nam kaže le bolj v preneglem kovanji ne posebno praktičnih, mnogo krat prav nerabljivih *novih postav*.

Tega se bo gledé šol naš nadzornik tudi v našej dolini sedaj suhe Branice prav lahko prepričal, ako sè šolskimi postavami v roci le nekoliko razmotri pravi stan naših šol. Koliko predmetov veleva postava, a koliko se jih uči! Nekteri se v kmečkej šoli res ne dado učiti, drugi so sicer jako potrebni, „a kaj boš to; *brati* naj se otroci nauče i *pisati* — pravi marsikteri. Kako potrebno bi bilo otrokom vcepiti ljubezen do kmetijstva, povedati jim kaj o poljedelstvu, podučiti jih o sadjoreji, ki se pa pri nas, v za sadjorejo prav ugodnem kraju, zanemarja, da ni izreči.

I koliko se temu opomore v naših, mnogih v ta namen niti sežen vrta imajočih šolah? Pa da se temu v okom pride, pomoček je v rokah krajnih šol. svetov. Ali krajna šolska svetovalstva! to je zopet predmet, vreden, da ga nekaj noči razmišljava naš dež. š. nadzornik i potem še le piše o poizvedbah ter podaja nasvete slavnej vladi.

Sedanje šolske postave so izkovali možje na debelo potrošeni z mestnim prahom, nepoznajoči dežele; izvršujejo i nadzorujejo naj jih pa možje, kterim (n. pr. nekterim krajnim nadzornikom) je mnogokrat še samim šola potrebna, ali, kjer ne to, vendar z malimi izjemami povsod jim pomankuje, če ne dobre volje, pa delavnosti, požrtovalnosti, odvažnosti.

Pa kaj se če! Nekdaj je zmagovala moč i hrabrost, pozneje teža smodnika i svinca, v zadnjih časih pa — šoie! Da le so šolske postave svobodne in naprednjaške, pa moč, veljava i zmaga — doma! — mislijo naši postavodajci. Ali je pa tudi mogoče,

postave v vsem izvršiti, na to ne mislije. Tako svetu kažemo — videz; lažemo, da imamo in smo, kar nimamo i nismo.

Iz laži pak izvira časi britka resnica. *)

V Solkanu se je 5. t. m. strašna nesreča pripetila. V tamošnji žagi, ktero sopar goni, je hotel 14 letni fant *Jak. Cotič* žaganje pobirati. Revež, ki ni šel po pravi, navadni poti po-nje, je prišel preblizo stroja, kolo ga zgrabi, odnese mu skoraj celo glavo pri čeljustih, polomi mu roke in noge tako, da je bil precej mrtev. Sodnijski komisiji iz Gorice se je takrat ravno tako mudilo, ko po zimi, ko se je nek tujec na ondašnjih pašnikih ustrelil — in zagadel so raztresemi udje dva dni po vsih kotih ležali. Ta je že druga nesreča, ki se je pri tej žagi zgodila in bati se je, da se bo v prihodnje še večkrat kaj takega iz Solkana slišalo, posebno, ker so letos tam tudi sviloprejnico ustanovili in va-njo tudi otroke mlajše od desetih let sprejemajo. Ti ubogi otroci morajo po dvanajst ur na dan delati in okuženi zrak dihati in sicer nekteri celi dan, drugi celo noč; da pa to njih telesu in duhu ne koristi, spozna vsakteri, ki jih opazuje, kedar grejo iz fabrike domú.

Omeniti je vredno pri tej priliki, da slavnoznane in nepresegljive naše šolske postave nimajo prav nobene moči v Solkanu, ker šola postaja vedno prazneja, fabrika pa se vsak dan bolj z otroci polni. Zagadel se je tudi čuditi, da zdaj ko ravno nar manj otrok v šolo hodi, še enega učitelja v Solkan dajo; ali bi ne bilo bolje, da bi se v fabriki šola napravila in otrokom vdvzelo nekoliko dela, kar tudi postava tirja? Pa postave na papirju delati je ena — izvrševati jih, je druga.

Ogled.

Avstrija. Koliko bi človek plačal, da bi bil jezuit, kako bi bil zdaj glasovit! Prišli smo vendar do tega tudi v srečni Cislajtaciji, da imamo „jezuitovsko postavo“, samo da ni prav nova. Ministerstvo, udavši se časnikarskemu kričanju, je razposlalo ces. namestnikom po deželah razpis, v katerem jim razlaga, kako se jim je vesti gledé duhovnih redov in družeb. Nanaša se ministerski razpis na min. ukaz od 13. jun. 1858 in na drug ostreji Beustov razpis od 1. 1866. Vsled ukaza od 58. l. je dano namestnikom na voljo, dovoliti ustanovljenje novih redovnih hiš, ali ne, in samo, kedar bi nastal kak poseben „pomislek“, naj bi sporočili o stvari ministerstvu; leta 66. razpis pa vleva namestnikom, da si morajo vsakrat sproti od ministerstva izprositi pooblaščenje, kedar hočejo dati dovoljenje za napravo kake nove redovne hiše. Dala sta se omenjena ukaza z ozirom na jezuite pregnane tisti čas iz Italije. Ta ista ukaza se imata obrniti tudi zdaj na nemške jezuite, ako se jih kaj v Avstrijo preseli, naj gre za sprejetje posamnih v že (v Avstriji) obstoječe njih redovne hiše, ali za napravo novih. Mi bi vseh teh reči še ne omenjali ne, ko bi nam dotični šunder po liberalnih časnikih in naredbe, h katerim je vlado prisilil, ne bile dokaz, da se liberalci za svoj liberalizem v Avstriji vendar le bojé. Njim je pa „liberalizem“ ali „ustava“ in celó „država“ vse eno. Zato vpijejo, da državi nevarnost preti. „N. fr. Presse“ ni sram, v nekem sestavku trditi, „da že samo to, da jezuiti v Avstriji bivajo, je državi nevarno“. — Pa kaj čuda, da se naš avstrijski krivi liberalizem z lončenimi nogami boji črnih pošasti, ki imajo kosti in mesó — saj se še celó neke bele pošasti na cesarskem dvoru na Dunaji tako boji, da vedno zarad nje javka, kakor otroci. Razneslo se je po Dunaji, da na dvoru — „straši“, da se je v drugi polovici preteklega julija v cesarjevem gradu štirikrat prikazala bela podoba (rajnca cesarjeva mati, nadvojvodinja Sofija?) in da sta dva vojaka stražnika strahu omedlela. Po noči od 26.—27. jul. pa je zadela pogumna „pošast“ na še pogumnešega vojaka, kateri je va-njo ustrelil ali jo prebodel. „Strah“ se je zgrudil ranjen na-tla; pritekla sta dva dvorna žandarma; videli so vsi trije kri; odnesli so ranjenca (golobradca), nič se ne ve, kam; žandarme so drugam poslali; z vojakom ne vem kaj storili itd. In čemu vpleta-

tamo vse to v politični pregled? Zato, ker liberalni ustavaki iz te pravljice političk kapital kujejo. Oni sodijo namreč prav hudobno tako: Prikazen na dvoru je kak dvorni — duhovnik (ali kaka od jezuitovske stranke podkupljena oseba) ter ima namen, prisiliti cesarja, da bi se postavil proti liberalstvu in proti vsemu, kar je ono v naj novejši dobi rodilo, da bi se z eno besedo lotil — reakcije. Naj bolj pa jezi škandaloljubne časnike to, da nočejo dvorni uradi po uradnih listih po nikakem pojasniti onih dogodkov sè „strahom“.

Dalje daje časnikom naj več opraviti berlinski shod *treh cesarjev*. Vsi ugibajo, kdo je ruskega cara napravil, da se vdeleži shoda. — Prvi shod pa našega in nemšk. cesarja v Salzburgu je splaval po vodi; kajti ces. Vilhelm je prišel 3. t. m. le bolj na tihem; spremljal ga je naš cesarja brat, nadv. Karol Ludovik; šel je c. Vilh. v toplice v Gastein. Čuditi se je, da tudi bavarski kralj ni šel nič pozdravit svojega „gospodarja“ — cesarja, da si je bil tako blizo. Menda so začeli južni Nemci že vendar-le preišljevatj, da so že preveč samostojnosti oddali veliki Nemčiji. — Cesar pa ni nihče pričakoval, naredilo se je v naglici: — naš cesar je šel preteklo nedeljo z velikim vojaškim spremstvom v Holomuc gledat artiljerijske vaje. Tedaj namesti v Salzburg — v Holomuc.

Na *Tiroljskem* ne bo menda iz grof Taaffe-ve šolske moke nič kruha za tiroljske zobe. Z nevažnimi privolitvami se hoče opozicija razdvojiti, ali značajni možje so že spoznali, kam pes taco moli, in se ne bodo dali slepiti.

Hrvaškega zbora regnikolarna deputacija se je že lotila priprav za preuredbo zveznih razmer z Ogersko. Zahtevati mislijo bajé Hrvati to-le: Na čelo autonomnih zadev naj se postavi vlada odgovorna kroni in hrvaškemu deželnemu zboru; sedanje razmerje bana k ogerskemu ministerstvu in razmerje hrvaškega ministra k autonomnim zadevam hrvaškim treba premeniti.

Poljsko. Letos, 5. avgusta, je bilo *sto* let, kar se je v Petrogradu podpisala pogodba zastran *prvega razdeljenja* nekdanjega samostalnega poljskega kraljestva (med Rusijo, Prusijo in Avstrijo). Papež je bil *proti* tej razdelitvi. Krivi so bili delitve nekaj Poljaci sami, nekaj nasledek one nekrščanske politike, ki je bila obveljala po vestfalskem miru.

Zunanje države. Dne 22. t. m. se bo obhajala v *Belem gradu* polnoletnost srbskega kneza *Milana*. Tisti dan bo začel vladati sam, namesti 3 vladavcev, ki so dosedaj, po umoru prejšnjega kneza, državna opravila opravljali. K svečanostim o tej priliki so povabljeni mnogi mestni zastopi nekterih slovanskih (n. pr. Zagreba, Ljubljane, Prage) in tudi družih mest (Dunaja, Pešti itd.). Da ljubljansko m. starešinstvo, ktero je zdaj nemčursko, nikogar v Beligrad ne pošlje, je gotovo, a da je Zagreb odrekel, to je vzbudilo občno, pa pravično nejevoljo.

Francosko. Ko smo v poslednjem listu omenili dobri vspeh ogromnega *zajema* 3 $\frac{1}{2}$ milijard frankov (1 milijarda je tisuč milijonov), nismo še vedeli, da se toliko čez odločeni znesek podpiše. Podpisanih je — 42 milijard! To je zaupanje! Prav je imel finančni minister Goulard, in lepo je to slišati, da je, ko je izid posojila v narodnem zboru naznanjal, rekel: „Jez čutim potrebo, *zahvaliti se Bogu* za dobro srečo“. Denarski možje ne govore vsi in vsak dan tako. — Narodni zbor je odložen do sv. Martina; preteklo nedeljo so se poslanci razšli na počitnice.

Domače novice.

(V *mestno-starešinstveni seji* od 1. t. m. v Gorici) je bila razprava o odpovedi župana, pl. Claricini-a, in 2 adjunktov, dr. Maurovič-a in dr. Dellabona-e. Sprejet je z 10 glasovi proti 9 dr.

*) Za šolski napredek smo tudi mi, a le na verski podlagi.

Deperis-ov nasvet, da naj ostanejo vsi trije še do rešitve rekurza zarad 2 izvoljencev III. vol. skupščine. Zdaj šteje starešinstvo namesti 24 — 25 udov, kar je tako malo pravilno, kakor to, da stari župan — potem ko je bil že slovó vzal — še na dalje županuje. Sicer pa bi bila vsaka druga naredba tudi nepravilna. Tako so jo zagazili naši mestni očetje v slepo ulico!

(„Il Pettine“) Prva številka je bila djana v prepoved. C. k. okrožna sodnija v Gorici pa ni odobrila konfiskacije; zategadel se je državno pravdníštvo pritožilo pri viši deželni sodnji v Trstu, ktera je te dni državnemu pravdniku prepoved 1. številke potrdila. — Zadnja štef. od 3. t. m je tudi zapadla prepovedi. Prepoved se pa navadno menda izvrši, ko je večí del listov že razdan.

(Strela) je udarila včeraj zjutraj v pozlačeni urni kazavec na levem zvoniku cerkve sv. Ignacija na Travniku; rep kazavca ki je stal na XII. se je zvezil in številka je tako čisto izdrta, kakor z letvom. Sicer je tudi zid nad uro oškrbljen.

(C. k. namestnik, g. bar. Ceski) je prišel v nedeljo ($\frac{4}{8}$ zvečer nepričakovano v Gorico. V ponedeljek je obiskal in sprejemal razne urade in osebe. Bil je pri prevzv. kn.-nadškofu, pri deželnem glavarji in pri posameznih dež. odbornikih, v Solkanu pri gosp. konzulu pl. Reja-i itd. Gosp. baron je velike postave, prijaznega obraza in se vede jako po domače. Kak razložek med prihodom deželnih poglavarjev nekdanj in pa zdaj!

(Farno-konkursni preskušnji) na tukajšnjem bogoslovskem učilišči, ki je bila ta teden, podvrgli so se trije gg. duhovni, in sicer: g. A. Brezovščik, vikar v Stanjelu; g. M. Milost. kaplan pri sv. Ignaciji v Gorici, in g. J. Vecchi, kaplan v Karminu.

(Na tukajšnji c. k. viši realki) je deželno šolsko svetovalstvo enega profesorja začasno od službe odstavilo

(Brezbožna surovost) Tukaj v Gorici prebiva, komaj tri mesece sem čez 70 leten duhovnik, doma z ruskega Poljskega, ki je pa domače kraje zapustil zarad žalostnih in neugodnih tamošnjih okoliščin; veliko je moral pretrpeti, kar je uzrok, da se mu včasih v glavi meša; kdor ga je videl po mestu hoditi, lahko je koj to zapazil. Pretekli ponedeljek v mraku pride iz Solkana do Korenja (v Gorici), govori sam sé seboj na glas in se čudno vede; koj ga obsujejo otroci in drugi pohajači, začnejo se ž njim norčevati in ga suvati; dva ga primeta pod pazduho, kakor bi ga hotela izmed množice na stran peljati, pa mesto tega ga tirata po gosposki ulici na Travnik; druhal vedno narašča in ga spremlja doľ nunskega samostana in od tamkaj do gostilnice „pri stari pošti.“ Druhal je vpila in vriskala okoli njega, da je bilo groza; počenjali so ž njim take reči, da se poštenemu človeku studi. In pri toliki množici, ki ga je zasmehovaje spremljala, ali srečavala, po nar bolj obiskovanih ulicah, ni se našla blaga in srčna duša, da bi bila ubogega starčeka rešila, dasi so mnogi jokali, ko so to videli, in drugi zopet sodili, da to mora biti kak po duhovsko preoblečen hudobnež, s katerim brezverci norčije ugánjajo. Kje je bila pa policija? — Bog si vedi kje! Pravijo, da blizo, pa da se ni upala — ?! pravijo celo, da za druhaljo sta šla dva civilna stražnika, — in se je to dopustilo — ?! Resnično, ona druhal izmed našega mestnega ljudstva mora biti na prav nizki štopinji izobraženosti, ali pa strašno popačena, in to bi bil žalosten dokaz, kakšen sad dozori, če se ljudje vedno hujskajo proti duhovščini. Za sedaj gre le proti duhovščini — ali le tako naprej, druhal se bo še kam drugam obrnila, da pokaže sad svobodnjaških nauk.

Razne vesti.

— Starokatoličani na Bavarskem. V liberalnih časnikih je čitati o parskih starokatoličanih tako-le: Ta cerkev (!) izgine v kratkem, da ne bo ni duha, ni sluha od nje; kajti že zdaj ima le voditelje brez ljudstva. Döllinger-ev protest je meril na znanstveno borbo proti vatikanskemu cerkv. zboru, meril je na prenarredbe v kat. cerkvi po mogočnem vplivu znanstva, po katerem bi s časom bilo mogoče zediniti vse krščanske verske spoznatve. Ali s tem, da so starokatoličani ustanovili posebne verske občine, so odpadli od Döllingerjevega načrta. Še bolj potem, ko so se naslonili na holandske Janseniste in poklicali njih nadškofa v deželo birmavat. To je bila očitna nedoslednost; kajti starokatoličani trdijo, da se držé tridentinskih sklepov, Jansenisti pa so tridentiski uk o Božji milosti zavrgli. Nasledek nedoslednosti in polovičarstva je ta, da se je začelo starokatoličanstvo rušiti veliko prej, ko se je mislilo. V Monakovem je izprva s podpisom pristopilo Döllinger-ju 6000 oseb, a ko so se ustanovile posebne verske občine, ni jih ostalo, ko samih 160. V Meringu je bil voditelj novi (starok.) občini nek vel. posestnik Bouteville, kateri je 28. jul. t. l. umerl. Na smrtni postelji ni hotel nič vedeti o starok. župniku Renftle-u, ampak je poklical k sebi škofovega vikarja in umrl v pravi

veri. Na to se je 40 družin odpovedalo starokatoličanstva in prestopilo k pravemu katoličanstvu. Druge občine se tudi rušijo. Nek minister je rekel: „Starokatoličanstvo je kup peska, na katerem se ne da zidati poslopje.“

— Uravnavanje zemljišnega davka je v nekterih okrajih goriske dežele toliko dognano, da bodo le kar razredne tarife ustanovljene. V kratkem se že razglasijo, da se vsled ugovorov (reklamacij), kolikor treba, popravijo.

— *Tast in zet.* V Trstu je star mož na svojega zeta ustrelil zato, ker je njegovo hčer, svojo ženo, hudo držal, pretepal in ob zdravje pripravil z razuzdanim življenjem. Prestrelil mu je eno oko in prebil kost na čelu, tako da je v smrtni nevarnosti.

— *Bolni tat.* Na Dunaj pride v hišo k zdravniku Hornu nek 18leten mladeneč, in ga prosi za svet. Zdravnik ga pregleda, in res najde, da ima koze, ter mu ukaže, naj se naravnost v bolnišnico poda. Mladeneč pa ga poprosi, da bi mu dal spričevalo o bolezni, da ga v bolnišnico vzamejo. Med tem pa, ko se poda zdravnik v bližnjo sobo pisat spričevalo, prisvoji si hudobnež nekaj srebernih žlic, ter naglo oddirja. Zdravnik, ko to vidi, hitro teče za njim na stanovanje, koje mu je bil naznanil; ali stanovanje ni bilo pravo. Napredek!

— *Nemškutarska liberalna odgoja.* V Celovcu je zdaj konec šolskega leta na c. k. gimnaziji eden nar pridniših učencev, sin katoliških starišev, dobil za darilo jako lepe, čedne bukve. Ali kakšne?! Skoz in skoz pisane v velikonemškem in katoličanstvu nasprotnem duhu. Malo ali nič ne govoré o Avstriji, temveč pa o zveličavni Nemčiji, o nemškem cesarji, o pruskem kralji Fridriku II.; povišuje se v njih Martin Luter, in uči, da duhovni nimajo oblasti, grehe odpuščati, tedaj se zametava sakrament sv. pokore. S takim orodjem in po taki poti mislijo dan danes mladino odgojevati!

— *Lutz-ovsko.* Za gotovo se pripoveduje, da je c. k. predsednik Kranjske dežele grof Auersperg začel posnemati bavarskega ministra *Lutz-a*, da je dal stroge ukaze okrajnim glavarstvom, naj ostro čujejo nad pridgami duhovnov. Gospod Drbič v Kranji je bil nek prvi, ki je nekega gospoda „pohvavil“ pri deželnem predsedstvu. Tedaj se vresničuje, da je grof Auersperg prinesel se seboj tajno povelje, naj strogo postopa proti klerikalnemu in nacionalnemu agitovanji na Kranjskem. Kaj res „liberalni“ gospodje mislijo, da ne bi smel duhovnik varovati ljudstvo strupa proticerkvenega — ?! (Nov.)

Obrtnijske stvari.

O francoskih mlinskih kamnih.

Z. Nekaj postaj na železnici iz Pariza proti Strassburg-u se ti prikažejo mogočni kamnolomi, in v visoke grmade nakopičeni mlinski kamni ti spričujejo, da si tukaj v sredi delavnice važne tvarine, katere se potrebuje po celem svetu. Imenuje se ta kraj: La Fertè sous Jouarre*); delavnica pa je g. Roger-a Fils-a in družnikov. Ti gospodje izdelujejo nar boljše mlinske kamne, koje razpošiljajo na vse štiri kraje sveta. Zakaj pa ravno njih kamni toliko slujejo? saj mlinski kamni se delajo tudi na Angležkem in na Nemškem! V čem obstoji dobrota in vrednost francoskih mlinskih kamnov? Njih vrednost in dobrota je poleg natanjčnega obdelovanja in dobre tvarine (materiala) narveč v tem, da niso iz enega samega kosa izrezani, ampak iz več kosov zloženi. Skušnja, namreč, uči, da je silno težko najti mlinsk kamen iz enega samega kosa, da bi bil povsod enako trd, enako težek in ojster; zdrsa se namreč prej na eni strani, ko na drugi, zgubi ojstrost, da ga treba pogostoma klepati, sploh ne zadostuje, ker ne daja dobre moke. Zato so bistroumni Francozi prišli na to, da jih iz več kosov skladajo. Kakó pa to delajo, me bo zdaj gotovo marsikdo vprašal? Tako-le:

Vsečejo skalo iz briba in obdelajo na debelo v podobi mlinskega kamna; skala pa ne sme biti tako velika, da bi cel mlinski kamen iz nje izrezali, ker tega Francozi nočejo; tje in sem zna celina segniti prav do kraja oboda (periferije), ali povsod, okoli in okoli, ne. Naredijo v skalo okó ali osrednjo jamo, iz koje potegnejo šestilo (cirkel) po tem, kakor hočejo imeti kamen večí ali manjši; kar zdaj do popolne okrožnosti majnka, to dodajo z majnjimi kosi, ki morajo biti, se vé da, enake tvarine. Prilepljajo jih z mavcem (gipsom), potem pa jih sklenejo k prvotni skali z močnim, dobro razbeljenim železnim obročem, kateri, ko se ohladi, prav trdó vse stisne. Paziti morajo skrbno pri tem skladanji, da natanj-

*) Lejte, lejte, kjer se je glasoviti Gambetta 14. julija širokoustil sé svojo republiko. Ur.

svet razpelo, in kateremu je namen delavskemu stanu (to je, delavcem po fabrikah in delavnicah) po sili več dobička in političkih pravic pridobiti, kaže zdaj tu, zdaj tam zmiraj predrzniše nevarne svoje rogé. Glavno sredstvo, kterege se poslužujejo podšuntani delavci za svoja namerjanja, je „strikanje“ (angleška beseda), to je, zarotijo se zoper gospodarje, in kar na enkrat nočejo več delati, dokler se jim dnina (plača) ne poviša. Tako je bilo une dni v Trstu, v Milanu itd. Eno teh internacionalcev načelo je to: Polovica dobička, ki ga ima lastnik fabrike, gre njemu, kot delodajcu, polovica pa delavcem. Imeli bomo priliko, še večkrat o tem društvu govoriti.

Domače novice.

(Dr. Aleksij Rafael Rojic) zdravnik in ranocelnik, zlasti tudi za oči in magister porodništva, se je preselil iz Dornberga v Gorico. Stanuje v ulici vélike cerkve (Contrada del Duomo) števil. 372. Ozdravlja od 8—10. ure predpoldne.

(Seje mestn. starešinstva) 12. t. m. ni bilo, ker ni prišlo zadosti starešin skup. Voliti bi se bili imeli odseki za razna opravila. Tako mora nositi vso upravo staro županstvo, kterege službovanje imajo mnogi za nepravilno.

(Telovadska in pevška svečanost) na čast rojstvu Nj. vel. cesarja bo 17. t. m. zvečer na dvorišči gimnazijskem.

(Šolsko leto se konča) na gimnaziji 28., na realki že 24. avg. Preskušnje zrelosti se bodo začele na realki 26. na gimnaziji 29. t. m. Na učiteljskem izobraževališči bode letos v prvo presk. zrelosti. — Sè septembrom pridejo brambovci v gimn. in realno poslopje.

(V Podturnu) so peli za sv. Rok, ki je patron ondašnje predmestne cerkve, v prvo 3 v Gorici uliti novi zvonovi. Pretekli ponedeljek so jih Nj. prevzv. knez-nadškof, potem ko so bili (v Podturnu) odmaševali, za cerkvijo obešene, blagoslovili. Zbralo se je bilo obilno faranov, ki so po končani svečanosti odhajajočega višega pastirja z navdušenimi živio-klici, streljanjem in trijančenjem z novimi zvonovi spremljali. Da so se Nj. prevzv. sami podali v Podturen, da bi maševali in tamkej, mesto na škofijskem dvorišči, zvonove blagoslovili, je nenavadna čast za poštene Šanrokanerje, ki se brez strahu oglasijo vselej, kedar gre za sveto reč.

Razne vesti.

— Strašna toča je razsajala v Monte San Savino-u na Laškem 1. dan tega meseca. Nikdo ne bo veroval — padala je v koseh po 14 funtov; v 11 minutih je končala vse polje, razbila vse korce na strehah, prebila nektere strehe, celó skoz kašče predrila in razbila vsa okna. Vihar je strehe odnesel, vrata prelomil, drevje razčesnil. Ljudje so bežali pod milo nebo. Škoda se ceni nad sto tisuč gold.

— V Benedkah se je ustanovila družba pod lepim imenom „Brezbožna družba,“ in se je predrznila poslati tudi celó kralju adresu, njemu, ki je vendar prisegel na ustavo, ki katoliško vero kot državno vero spoznava. — Liberalen napredek!

— Francozi so začeli moliti. Sklenilo se je, namreč, zborovanje v Versalju z očitno službo božjo, ktere se je udeležilo neštevilno ljudstva.

— Mavtarjev je bilo leta 1865 po celem svetu 13 milijonov, in letos se jih šteje že 16 milijonov 932 tisuč. Res strašna skrivna moč, ki se je več ali manj že vseh vladarstev polastila. (Parizki „Rappel.“). (Da bi bili le tudi dobromisleči tako organizirani, kakor oni. Ur.)

— Liberaluh je — figamož. Ko čaka te dni na železnici v Fraskati-ih čest. g. Howard na vlak za v Rim, približajo se mu neki vojaki, in mu s posebno laško omikanostjo v obraz zatulijo: „Smerdiš kakor pes, če ne — bi te stepli.“ On pa prav mirno odgovori: „Vem da tega ne bote storili“ — in potegne iz žepa rutico, da si pot obriše. Ostudneži pa so mislili, da potegne vùn kako orožje in so — zbežali!

— Morski somi se sopet prikazujejo v jadranskem morji; šest jih je te dni spremljalo neko ladijo od Umaga vùn do otoka „Grossa“; veči med njimi je meril kakih 25 čevljev.

— Krokodil mora tudi svojo dolžnost storiti, ter daja dobro obuvano. Nekaj let že sem, so začeli v južni Ameriki njegovo kožo strojiti po navadnem načinu. Usnje je vlačno, mehko in ne pušča.

— Gliste na vrtu pokončaš lahko in gotovo sè solomurjo.

— Sneg. Okoli Beljaka na Koroškem so bili 4. t. m. vsi vrhi pobeljeni, med tem ko je v dolinah rahel dež padal. (Živ spomin na D. Marijo Znežnico 5. avg. Ur.)

— „Custoza.“ (beri Kustoca) 20. t. m. spustijo v Trstu v morje novo veliko ladijo „Custoza.“ Izdelana je vsa iz železa, in bo nar. veči med vsemi našega brodovja, ker je dolga 291 čevlj., široka 55 čevlj.; in plava 23 čevlj. globoko; železni oklep je 9 palcev debel.

— Zrelo grozdje se že nahaja pri Dunaji. Vincarji mislijo, da je to znamenje prav dobrega vina. Tako je bilo menda l. 1834.

— Maščevanje. V Bonu pritoži se nek popotnik, ko je imel stopiti s parobroda, pri kapitanu, da ga je parobrodski strežaj ogoljufal. Kapitan reč preišče, in strežaja koj iz službe odpravi. Ko se pa popotnik poleg Rena sprehaja, približa se mu kaznovani strežaj, ter ga objame in se dela, kakor da bi mu imel kaj na uho povedati; ali, v tem hipu mu uho odgrizne, in ga ob tla vrže. Kaj je družega popotniku ostalo, kot uho hitro pobrati, v papir zaviti in v bolnišnico hiteti, da so mu ga sopet prišili. Hudobnež gotovo ne bo pravici pet odnesel.

— Žlahtnega g. Calice-a (Goričana), avstr.-ogerskega konzula v Honkongu so okradli. Odnegli so mu srebernine in zlatenine kakih 4000 dolarjev vrednosti. Tatje so bili pa, čeravno Kitajci, prav zviti. Zlezejo do konzulove spavnice prav tiho, prižgejo navlašč napravljeno svečo z neko močno omamljivo dišavo, in mu jo držijo pod nos, da bi prav trdno zaspal; same sebe pa pomažejo z oljem (bili so nagi), da se lahko izmuznejo, ako bi jih kdo prijel; kito si trdo okoli glave zavežejo, ter z nožiči in ojsterci nataknejo, da bi nikdo za kito ne zgrabil.

— O izkopavanji rimskih starin v Ogleji je „Glas“ že dvakrat nekaj omenil; naj povemo še, kako se je prišlo do sedanjega sistematičnega preiskovanja tega staroslavnega kraja. Na Dunaji je „c. k. komisija za preiskovanje in ohranovanje stavbenih spominkov“, ktere predsednik je baron Aleksander Helfert in dopisnik za naše kraje naš dež. glavar, g. Fr. grof Coronini. Vsled sporočil, ki so dohajala tej komisiji o slabem stanu oglejske bazilike in drugih ondašnjih spominkov, poslala je komisija meseca maja t. l. vodjo c. k. kabineta za starinstvo in numismatiko in t. i. zbirke Ambras-ke, barona Edvarda pl. Saken-a, v Oglej na ogled. Cerkev in cerkvene starine je pregledaval z arhitektom tržaškim g. Dom. Nordio-m. Po Sacken-ovih sporočilih in po dogovoru z grofom Coronini-em in okrožnim inženirjem Baubela-o (Moravcem) je odobrila komisija ta-le načrt za kopanje in preiskavanje starega mesta: 1.) Narediti se ima natančen nivelovavni črtež; 2.) iščeta naj se dozdevna vogla *) večega zidovja starega mesta ter naj se koplje po legi zida od severo-zahoda proti jugo-izhodu 3.) išče naj se cesta držeča, blizo kakor sedanja, od sever-zah proti jugo-izh. 4.) odkopá naj se vodotok, kterege kos je že videti. — Bar. Sacken meni, da je še vse mesto pokrito, in sicer 4—8 čevljev globoko pod sedanjim površjem zemlje, ktero je postalo neenako po razvalinah in kakoršnem si bodi povišavni tal. Dodana sta inženirju B. kot zvedenca gg. Urbanetti, občinski tajnik oglejski, in Lämmel, baron Ritter-jev oskrbnik v Monasteru. — Cerkev oglejska je zraven vélike cerkve v Poreču (v Istriji) naj imenitniši spominek te vrste v Avstriji; krščevalnica pa pred cerkvijo sè šesteroogelnim vodnjakom za potapljanje krščevancev (po stari cerkveni šegi) je v naši državi edina taka. Splošni načrt za popravlanje cerkve, krščevalnice, zvonika itd. je tudi že narisan, samo da ne bo zmanjkavalo denarnih pomočkov.

*) Ključ pri iskanji glavnega mestnega zidovja (povekšanega mesta) je, kakor sodi b. Sacken, zahodni ogel tega zidovja. Šlo bi potem za to, da se pride do kakih mestnih vrat in da se zasledi ktera ulica. Na pomoč ima voditelj kopanja stare načrte mesta, kteri pa, se ve, da niso v vsem zanesljivi.

Listnica uredništva. Zarad praznika ni zamogla tiskarna toliko delati, da bi bili pridjali prilogo, in prisiljeni smo mnogo gradiva za prihodnjikrat odložiti.

Borsni kurzi na Dunaji 15 avgusta.

Državne oblig. v srebru	gl	71 s. 90
„ „ papirju	„	66 „ 60
Posojilo leta 1860	„	126 „ 50
Napoleon d'or	„	8 „ 76
Cekini	„	5 „ 29
Adžjo srebra	„	108 „ 10